

Chrysanten op termijn los van de ondergrond

Dit najaar start, na een voorbereidingsperiode van twee jaar, het chrysantenonderzoeksproject Mobysant. Een groep van 14 telers, vermeerderaars en installateurs werkt aan een gezamenlijk plan om chrysanten los van de grond te telen waarbij de teelt zoveel mogelijk wordt gemechaniseerd. Een onderzoek naar een meer duurzame chrysantenteelt.

TEKST: HARRY STIJGER

BEELD: DENAR-KAS EN MOBYSANT

Vorig jaar bedroeg de oppervlakte chrysanten onder glas nog iets meer dan 700 ha. Om de toekomst van de chrysantenteelt in Nederland veilig te stellen, moet er volgens Leo Middelburg, voorzitter van de landelijke chrysantencommissie, het een en ander veranderen. Ook om economische redenen, omdat de opbrengsten de laatste jaren niet zijn gestegen, maar de kosten wel.

De teelt in de grond zit nu aan de maximale productie per vierkante meter, mede doordat de afgelopen twintig jaar de soorten veel sneller groeien. Een ander aspect is de arbeid, die duur en moeilijk te krijgen is. Verdere mechanisering van de grondteelt is niet meer mogelijk. Dan

Bij het DENAR-project in 1997 werd wortelbesproeiing los van de ondergrond toegepast.

speelt er het milieuaspect. Veel gewasbeschermingsmiddelen mogen niet meer in grondgebonden teelten gebruikt worden in verband met uitspoeling en vastlegging.

Bovengenoemde aspecten spelen een belangrijke rol in het onderzoeksplan van de projectgroep Mobysant. De groep denkt dat een chrysantenteelt los van de grond duurzamer is. Dat de arbeidsomstandigheden er door verbeteren en dat het meer productie per vierkante meter oplevert.

Geschikt substraat zoeken

Het Productschap Tuinbouw trekt een half miljoen euro uit voor dit breed gedragen project, waarin ook de deelnemers zelf investeren.

De initiatiefnemers verwachten dat bij het los van de grond telen het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen drastisch zal afnemen.

De arbeidsomstandigheden voor de medewerkers zullen ook verbeteren doordat de oogstwerkzaamheden in een andere ruimte dan de kas én op ideale werkhogte kunnen plaatsvinden.

Verder rekent de projectgroep erop dat de productie per vierkante meter met ongeveer dertig procent kan groeien door een betere benutting van de ruimte in de kas en een nog gelijkmatiger groei van de bloemen bij een teelt in verrijdbare goten of tafels.

Momenteel vindt op proeftuin Zwaagdijk

onderzoek naar geschikte substraten en watergeefsystemen plaats. Van 20 verschillende substraten in een proef worden de beste vijf substraten geselecteerd voor de hoofdproef van 1.500 m², die komende najaar bij Fides van start gaat. Tevens worden in Zwaagdijk de mogelijkheden bekeken van de teelt op water.

Laten groeien van chrysant

Middelburg geeft aan dat chrysanten eigenlijk nog nooit los van de grond zijn geteeld. En nu worden tegelijk twee dingen bekeken: los van de grond telen en mechaniseren. Maar het onderzoek start nu met het eerste.

“In het verleden zijn er in DENAR-kas wel substraatproeven met chrysanten gedaan, maar het plantmedium was daar niet anders. Nu wel, want we beginnen met naakte stek zonder perskluit in een waterteelt en dat kan ook goed worden gestoken in een los substraat, bijvoorbeeld kokos of veen. Dit wordt wel ‘direct sticking’ genoemd,” aldus de voorzitter van de landelijke chrysantencommissie.

“Het groeien op een substraat is voor een chrysant al niet gering. Bovendien groeit een chrysant doorgaans maar 8 tot 10 weken. Het is dus geen tomaat die een jaar lang wordt geteeld of een roos die jarenlang blijft staan.

De chrysant oogst je ook in één keer in z'n geheel (bloem, steel met blad). Bovendien gaat de hele kap in één keer leeg. Dus moet het gewas goed starten en

De teelt in substraat bij een Mobysant-proef (opname 2004).

goed doorgroeien om een zo uniform mogelijk gewas te krijgen. Dat betekent ook een continue rondgang in je bedrijf verzinnen met mechanisatie en een goed aansluitende planning. Door dit alles is een chrysant niet te vergelijken met andere teelten, want vrijwel alle groente- en bloemgewassen staan langer in de kas.”

Verdere mechanisatie

Het is met de huidige graad van mechanisatie niet eenvoudig nog winst op dit terrein te boeken. Volgens Middelburg wordt het nog een hele strijd om op het gebied van arbeid wat te winnen. “Aan de chrysantenteelt zelf is niet veel werk; geen pluus- of snoeiwerk zoals bij andere bloemgewassen. Wel hopen we de gewasbescherming gemakkelijker te kunnen uitvoeren door het eventueel creëren van een spuitunnel waar de planten op tafels of goten doorheen gaan.”

Daarnaast is het de bedoeling om de langedagfase in een aparte ruimte uit te voeren en de oogst ook in een aparte bedrijfsruimte te verwerken. Bovendien moet het mogelijk worden om de chrysanten in de beginfase van de teelt in de langedagafdeling te zetten en extra te belichten. Dat is een belangrijk voordeel omdat nu het groeilicht nog boven het gewas hangt en niet is te verplaatsen.

Toekomstgericht ondernemen

Er zijn volgens de voorzitter van de landelijke chrysantencommissie meerdere aspecten zoals ruimte, arbeid, milieu en middelen, die een nieuwe blik op het toekomstig ondernemen vragen. Als doel van het projectplan ziet hij dan ook het kunnen blijven ondernemen. “Als we dit als groep niet doen, is de chrysantenteelt in Nederland op termijn wel gedoemd te mislukken.”

De groep telers, vermeerderaars en installateurs is volgens de voorzitter vrij uniek door de samenwerking in één onderzoeksproject. “Twee jaar geleden was er een wildgroei aan ideeën en initiatieven. Iedereen was toen nog in z'n eigen tuintje bezig. Nu is er gezamenlijkheid, maar wel met een sceptische houding, die weer voor de nodige motivatie zorgt. Toch moet je nog op een termijn van een jaar of vijf rekenen voordat het zover is met een mobiele chrysantenteelt.”

Samenvatting

Bij de chrysantenteelt zijn de laatste jaren de kosten alleen maar gestegen en de opbrengsten niet. Om deze teelt in Nederland nog toekomst te geven, is een grondig onderzoek naar een duurzamere chrysantenteelt nodig. Los van de grond telen en verder mechaniseren is het doel.

Weg met die onzin

Jaap wil blijven.

Zijn Productschap Tuinbouw "kost niet veel", vertelde hij op de radio. Kost maar 1% van de omzet. Met die ene opmerking toont hij aan dat hij dient te worden opgeheven. Maar 1% van de omzet? Weet hij dat een gemiddelde groothandelaar tevreden is met een winst van 2%. Vijftig procent van de winst capaciteit gaat dus naar Jaap. En Jaap vindt het een schijntje. Precies dat is dus het probleem.

Het probleem met allerlei instituten die wij hebben opgericht of die ons, zoals het productschap, zijn opgedrongen. En allemaal weten zij van gekkigheid niet wat ze met hun centen moeten doen. Opheffen die tent.

Voor me ligt een uitnodiging van Plantum, een club van veredelaars die ook één % van mijn omzet wil. Het behelst een ledenvergadering in een heus kasteel in Maastricht met na afloop "Romeintje spelen" en voor het vrouwtje een gezellige stadswandeling langs leuke winkeltjes terwijl de mannen vergaderen. Daar zakt je broek toch vanaf?

De achterkant van de uitnodiging is onbeschreven, het is duur papier dus ik draai het nog een keer door de printer. Scheelt weer kosten. Opheffen dus die zoi, elke coöperatie of vereniging waar professioneel management de leiding overneemt kost direct het dubbele. Niet doen, kleine clubjes als teeltverenigingen, perfect. Maar zodra het groter wordt, heerst de onzin.

De Horti Fair, verschrikkelijk. Je wordt er horendol van alles wat je niet interesseert maar wat je wel verhindert te vinden wat je zoekt. We hebben met onze veilingen de grootste gebouwen ter wereld maar huren voor een vermogen een weekje RAI. Die stouwen we vol met bende van over de gehele wereld en streven daarmee ons doel voorbij. Met nostalgische gevoelens denk ik dan terug aan de modder, de haring- en de oliebolenkraam in Bleiswijk. Gelukkig heeft de VBA ter gelijktijd nog een leuke plantenbeurs waar we wel kunnen zien waar het om gaat. Volgend jaar een kassenbouwer en een paar machines er bij. Dan kan de wereld naar de RAI en blijf ik lekker thuis.

hans@JdeVries.nl